

בזכות הארנק עם התמונה של אשתי, הקליע לא נכנס לי ללב

סולם יעקב

ההשתתפות בכיבוש עזה, פעולה שנראתה בלתי אפשרית עד למבצע קדש, לא הייתה הישגו היחיד של האלוף (מיל') יעקב (ג'קי) אבן (אפשטיין) בשנותיו הארוכות בצה"ל. בזמן שירותו הוא קבע שני שיאים נוספים, אישיים יותר.

ראשית, אבן היה לחייל הראשון שעבר את כל סולם התפקידים האפשריים בחטיבה 7, מלוחם ועד מח"ט, תפקיד בו שימש במלחמת ההתשה. שנית, הוא היה לאחד הבורדים, אם לא היחיד, שהעביר שלוש מלחמות בשלושה צריחי טנקים שונים: במבצע קדש הוא לחם מצריח טנק השרמן; את מלחמת ששת הימים, בה פיקד על החטיבה המשורינת 520 שפעלה בסיני, העביר בתוך הצנטוריון; ואילו את מלחמת יום הכיפורים, בה שירת כסגן מפקד אוגדת הצליחה של אריאל שרון, חתם בצריח טנק הפטון.

למרות הישגיו האישיים, מעדיף אבן להפנות את אור הזרקורים לאחיו לנשק. "זה הכל בזכות הדרור שלי, דור המייסדים", הוא אומר. "דור הלוחמים הזה הוא דור ערכי מאוד, שהקים את המדינה ולרגע לא חשב על עצמו, ולכן גם חשוב לספר עליו. זה דור שהוכיח את עצמו במלחמות קיומיות וקשות, כאשר מאחוריו עמדו אידאולוגיה ציונית ופטריוטיזם. בזכות פועלו, עם ישראל גדל במיטבו".

אבן. "חטפתי צרור משומקום"

צילום: טל זגרה

קרה לנו, אבל היה ברור לי שאני צריך להמשיך את ההתקפה. פינינו את שדות המוקשים באמצעות דקר ופיצוץ מטעני 'בונגלור', ועברתי לטנק אחר ביחד עם התותחן שלי, מדליה אברהם.

"המשכתי להוביל את הקרב עד למבואות רפיח, כשאני חשוף בצריח, לקרב האחרון. לפתע, ממש משומקום, חטפתי צרור. היה לי בכיס החולצה ארנק עם תמונה של אשתי, וכנראה שהארנק הזה סובב את הקליע כך שבמקום שהוא ייכנס ללב, הוא חצה לי את החזה ויצא דרך יד ימין. המשכתי להילחם עד לסיום הקרב, ורק אז פניתי לתאג"ד, שם באופן מפתיע טיפל בי רופא מצרי שנפל בשבי.

"בראייה לאחור, מה שקרה שם היה לא ייאמן: פלוגת טנקים אחת, הפלוגה שלנו, כבשה רצועה שלמה. זה משהו מדהים. היום קשה לקלוט איך זה קרה, אבל אם היו יודעים כמה נחושים היינו, היו מבינים שלא הייתה אפשרות אחרת מבחינתנו. כשראינו שאנחנו משמידים את המוצבים ומתקדמים לעומק הרצועה, כבר לא יכולנו לעצור. קיבלנו ביטחון עצום. זאת הייתה פעולה מהממת של כוח משוריין מאומן ונחוש, שהגיע עם מוטיבציה בלתי רגילה להוכיח שהאימונים שלנו לא היו לשווא. ללא ספק, זה היה ביצוע לתפארת".

ראשון בכל מחיר. כאן, למעשה, נקבעו הסטנדרטים לגבי מיקומו של המ"פ בכוח: הוא ראשון וחשוף בצריח, מזהה בדיוק מה קורה בשטח, פותח באש, מפעיל את החבלה, ואפילו מדווח למג"ד שיתן אש מרגמות כדי לאבטח את הפעולה. ככה התקדמנו בתבנית שיוורה לכל האגפים, והשמרנו לא פחות משמונה עמדות נ"ט.

"באותה הנקודה לפני חאן יונס, נעתי יותר מדי קדימה, ועליתי על מוקש. הטנק שלי התפוצץ ונפתח כמו קערה, ואני עפתי מהצריח. למזלנו, מעבר לזה שנפגענו קצת מההלם, שום דבר לא

להם בעיניים. למען האמת, הפעולה הזו הפתיעה אפילו אותנו מבחינת העוצמה שלה. זו הייתה פעולת בזק עם מהירות, עוצמה וכוח אש. לא התחשבנו במהלכה באלה שיורים עלינו, ודרסנו את כל מי שנמצא בדרכנו. ככה כבשנו את הרחוב הראשי בעזה, ואחריו כל העיר נכנעה ונפלה לידנו. כולנו התפלגנו מאיך שביצענו את הקרב.

"ירד הערב, והתחמשנו. בכל זאת, בזבזנו במהלך יום הקרבות עשרות פגזים, אם לא מאות. התארגנו, ותוך זמן קצר התחלנו לנוע לכיוון רפיח. עברנו דרך חאן יונס, ונכנסנו לקרב לילה. זה היה הרבה יותר מסובך לעשות את הפריצה המשורינת בשעות החשכה. הרי לא היו לנו אמצעי ראיית לילה, ובאמצעות נפסי יד שהיו לנו הנמכנו את התותחים וירינו על כל רכב חשוד שנע על ציר התנועה.

"התקדמנו בנסיעה, ופתאום ראינו מחסומי נ"ט. אורי, מ"מ החבלה, השתמש באמצעי מיוחד שבנינו לצורך פריצת המחסומים, ואני הובלתי את ההתקפה מהטנק ראשון. היה לי ברור שאני אהיה זה שמחליט איך העסק ימשיך להתבצע. למרות שזה לא היה מקובל בזמנו, החלטתי שאני חייב להיות

צילום: אברהם ורד

כוח צה"ל במבצע קדש. "פלוגה אחת כבשה רצועה שלמה"

טנקים מוגברת, שפורצת דרכם עם ירי ללא הפסקה. הם ניסו להגיב ולירות, אבל לנו זה בכלל לא הויד".

■ השמש שיחקה לטובתנו ■

משסיים להפתיע את הכוחות המצריים בבית חנון, שב הטור המשוריין על עקבותיו. המטרה כך שגם היום שמה גורם לכטנם של אנגלים מנוסים להתהפך. הכוונה היא, כמובן, לעזה, העיר. "התחלנו להילחם לפי התרגולות שלמדנו ללחימה בשטח בנוי: החבר'ה מהחרמ"ש זיהו בעבורנו מטרת בתוך המבנים, ואנחנו ירינו ופגענו. מהעבר השני, ירו עלינו ירי נק"ל, מק"כים, ואפילו נשק נ"ט - אבל הם לא הצליחו לפגוע. כנראה שהפעולה שביצענו, של תנועה באש, הייתה כה מהירה ועוצמתית, שהשמרנו את תותחי הנ"ט ועלינו על המוצבים שלהם לפני שהם הספיקו למצמץ.

"לטובתנו שיחקה גם העובדה שתקפנו עם שחר ממזרח למערב - כך שהשמש הייתה מולם וצרכה

האנשים הכי טובים, בהם שני מ"מים שלימים הפכו לתא"לים, נתק'ה ניר ואריה קרן, מ"מ חבלה בשם אורי און (הלפרסון), שעל פעולתו בקרב קיבל את עיטור העוז, וקצין מצוין נוסף בשם אברהם פרח. זה היה צוות נפלא, שפתאום נאלץ להפגין בשטח, במבחן המלחמה, את כל מה שלימדתי אותו ושלמדנו יחד. הרכבנו כוח מבצעי רציני מאוד, של 14 טנקים, ששיתף פעולה עם כוח חי"ר משוריין בפיקוד מפקד הקורס, רס"ן ראובן (ריזיק) אורלינסקי.

"בשלב מסוים קיבלנו פקודה לנוע לכיוון חולדה, ולהיות בכוננות מול הירדנים. הנענו את הטנקים שלנו, מסוג 'שרמן' אם-3, ונסענו על הכבישים, בניגוד למקובל אז. לא ידענו בדיוק מה קורה, והוגדרנו כעתודה מטכ"לית. בהמשך, קיבלנו פקודה לנוע לכיוון רצועת עזה. עזבנו את חולדה, וכשהגענו לבארי התכוננו להיכנס לקרב על הרצועה במסגרת גרוד שריון שמפקדו היה זאב אשכולות ז"ל.

"הקרב התחיל עם שחר, כשאנחנו תוקפים ממזרח למערב - מכיוון בארי לכיוון עזה. כבר בהתחלה מפקד החרמ"ש, אורלינסקי, נתקע באיזה ואדי עם הזח"לים שלו, והפיקוד על הכוח עבר אליי. הייתי

האלוף (מיל') יעקב (ג'קי) אבן קיבל את צל"ש אלוף פיקוד הדרום על השתתפותו בקרב לכיבוש עזה במבצע קדש, במהלכו נפצע פעמיים

והרי חידה: מה מפריד בין דרגת סגן לדרגת אלוף?

התשובה המתבקשת היא דרגות סרן, רס"ן, סא"ל, אל"ם ותא"ל. אבל במקרה של האלוף (מיל') יעקב (ג'קי) אבן (אפשטיין) התשובה שונה לגמרי: מבצע קדש. "לפני המלחמה בכלל לא התכוונתי להישאר בצבא", מסביר האלוף, שב-1956 ענד על כתפיו שני ארונות בלבד. "אבל אחרי שראיתי את נחיצות השריון בקרב וכיצד מעמד החיל השתקם פלאים לאחר המערכה, החלטתי שאני נשאר. המלחמה הזאת הפיחה בנו גאווה שריונאים והוכיחה לנו שאנחנו צדקנו בדרכנו".

מלבד פיתוח קריירה צבאית שנעצרה רק בדרגת אלוף, יצא אבן ממבצע קדש עם הישג נוסף: צל"ש אלוף פיקוד הדרום. אבן, שהיה בזמן המלחמה מ"פ בבית-הספר לשריון, נע עם פרוץ הקרבות אל עבר שעריה הלא-מקדמים-בברכה של רצועת עזה. בתוך זמן קצר, הכוח המשוריין עליו פיקד הצליח לכבוש את העיר עזה, את בית חנון ואף הגיע לפאתיהם הצפוניים של מוצבי רפיח. אבן, שנפצע פעמיים במהלך הובלת הפלוגה, לא ויתר גם כשהטנק שלו עלה על מוקש - ולא הפסיק להילחם עד לסיום הקרבות.

■ המצרים היו בהלם ■

ב-1956 השתעשעו שכנינו מדרום בזכויות על תעלת סואץ. המתח באוויר שנשב מכיוון מצרים הורגש היטב בבסיסי צה"ל, ומפקדו של אבן ניצל זאת כדי להפעיל עליו לחץ נפשי מתון. "כבר היה לי תאריך שחרור", מספר אבן, "אבל פתאום התחילו כל מיני כוננויות, והמג"ד שלי אמר לי: 'בגלל הכוננויות, אם תשתחרר עכשיו - נקרא לך מהבית ותצטרך לחזור. אז אמרתי לו: 'אתה יודע מה, אשאר בשירות לשנה אחת נוספת'.

"נשארתי בקבע ועברתי לבית-הספר לשריון, שם הורכתי קורסי מפקדי טנקים וקורסי קצינים. הכוננויות נמשכו, ובשלב מסוים התחילו פעולות פדאיון ותגמול. הארץ הייתה תחת איומי הטרור, זו הייתה תקופה מאוד מתוחה. ואז, ב-29 באוקטובר 1956, פרץ מבצע קדש, ובפעם הראשונה בתולדותינו, בית-הספר לשריון הפך לפלוגה מבצעית של טנקים.

"הפלוגה שלי הייתה יוצאת מן הכלל. היו בה